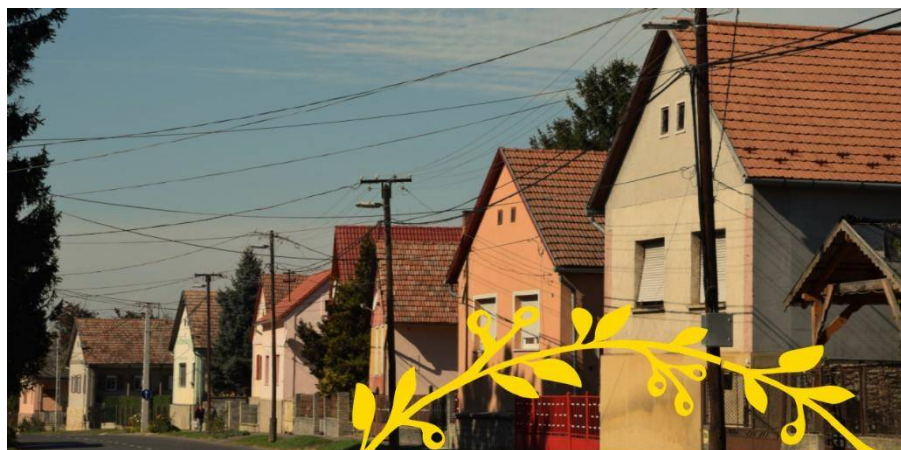

EGYHÁZASKOZÁR
TELEPÜLÉSI ARCULATI
KÉZIKÖNYV

EGYHÁZASKOZÁR

2017

Tartalom

Bevezetés	4
Általános bemutatás	4
Pillanatképek Egyházaskozár történetéből	6
Az épített örökség jellemzői	8
Országos védettségű műemlékek	8
Helyi védelem alatt álló értékek	10
A természeti örökség	11
Egyházaskozár karakterei	14
Településközponti karakter	14
Általános leírás	14
Ajánlások	17
Általános	17
Beépítés, elhelyezés, telepítés	17
Magasság	17
Tetőhajlás, tetőforma	17
Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín	17
Ajtók, ablakok	18
Részletképzés	19
Hagyományos falusi beépítés	19
Általános leírás	19
Ajánlások	22
Beépítés, elhelyezés, telepítés	22
Magasság	22
Tetőhajlás	23
Tetőforma	23
Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín	24
Ajtók, ablakok	26
Részletképzés	27
Kerítések, térfalak	28
Kertek	29
Modern falusi karakter	30
Ajánlások	31
Általános	31
Beépítés, elhelyezés, telepítés	31
Magasság	31
Tetőhajlás	31

Tetőforma	32
Ajtók, ablakok	32
Részletképzés	33
Kerítések, térfalak	33
Kertek	33
Gazdasági területek karaktere	34
Általános leírás	34
Ajánlások	34
Általános	34
Beépítés, elhelyezés, telepítés, magasság	34
Tetőforma, tetőhajlás	35
Anyaghasználat, szín	35
Parkok és közterületek karaktere	35
Általános leírás	35
Ajánlások	38
Burkolatok, kialakítás	38
Közművek	39
Utcabútorok, emlékművek	39
Közterületi reklámok, reklámtáblák	40
Temető	40
Zöldfelületek	41
Beépítésre nem szánt területek	41
Általános jellemzők	41
Ajánlások	42
Általános	42
Telepítés, magasság	43
Tetőforma, tetőhajlás	43
Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín	44
Kerítések és térfalak	44

A települési arculati kézikönyv célja, hogy feltárja, bemutassa és összefoglalja azokat az elemeket, amelyek Egyházaskozár jellegét, karakterét meghatározzák. Hívjuk akár a hely szellemének, hívjuk miliőnek, hívjuk arculatnak – van valami képlékeny, illékony jelenség, amely megadja minden egyes település egyediségét. Persze, nagyon sok az ismétlődő elem: a hasonló méretű, történetű, fekvésű falvak és városok szerkezetükben, beépítésükben, épületeikben igencsak hasonlítanak egymáshoz. De aki elmélyült figyelemmel sétál végig rajtuk, megláthatja a részletekben rejlő változatosságot. Az egyik faluban a padlásablakok formája, a másokban egy jellegzetes kerítés, a harmadikban a pajták faragott kapuja hívja fel magára a figyelmet.

Az épített környezet az a lenyomat, amit az emberek hagynak a térben. Egy település több mint épületek összessége, de mégis csak az épületek azok, amelyek maradandóan megőriznek valamit abból a történelemből, amelyet mindennapi cselekedeteikkel, álmaikkal és megvalósult terveikkel az itt élő emberek teremtenek meg. Az épített környezet így letéteményese a hagyománynak: egy-egy forma, építészeti megoldás mögött nem csak a szokás áll, hanem sokszor nagyon is hétköznapi módon jelenített meg valamilyen helyben jelentős körülményt, amelyre másként talán már nem, csak ezeken keresztül emlékezhetünk. Letéteményese ugyanakkor a folyamatos megújulásnak is: minden generációnak lehetősége és feladata is, hogy továbbgondolja és továbbépítse, tökéletesítse környezetét, a változó feltételekhez, igényekhez és lehetőségekhez szabva azt. Vannak szerényebb, óvatosabb, és vannak bátrabb, nagyobb ívű hozzájárulások ehhez az épített környezethez: kis lépések és néha egy-egy nagyobb formátumú munka. A léptéktől függetlenül fontos azonban, hogy egy település a fentiek miatt sosem tabula rasa: az új elemeknek úgy kell beilleszkedni a régiek alkotta színes mozaikba, hogy a kép mindvégig felismerhető és egységes maradjon.

Ez a kézikönyv ebben próbálkozik meg segítséget nyújtani. Reményeink szerint sikeres kísérletet tesz arra, hogy összegyűjtse Egyházaskozár jellegzetes karaktereit, formáit és részleteit. Bemutatva azokat a részleteket, amelyek leginkább érdemesek a megőrzésére és a továbbgondolásra, ihletet és egyben vezérfonalat kíván adni a következő évtizedre mindazoknak, akik itt akarják kialakítani azt a kis szeletét a világnak, amit joggal hívnak otthonnak.

Általános bemutatás

Egyházaskozár egyike a Hegyhát nagyobb községeinek. Talán egy 2017 januárjában 748 fős település esetében elég túlzónak tűnik ez a megállapítás, de mégis ez az igazság, hiszen a sokszor csak 1-200 lelket számláló kis falvak gyűrűjében Egyházaskozár mezővárosi múltjával, jelenlegi tagolt szerkezetével, aránylag kis területen is változatos beépítési formáival, határozottan elkülönülő központjával valóban elkülönül a térség számos egyutcás falujától. Baranya megye, azon belül a Hegyháti járás része. Ugyanakkor a járásszékhely, Sásd közúton is 25 kilométer és ugyanennyi perc, autóbusszal legalább egy óra távolságra van. A megyeszékhely Pécs 45 kilométeres távolsága autóbusszal egy átszállás és több mint másfél óra árán küzdhető le. A városok közül igazából csak Mágocs van könnyen elérhető közelségben. Nyugodtan mondhatjuk, hogy Egyházaskozár földrajzi környezete igazi „távoli vidék”, olyan terület, amelyet az urbanizáció közvetlenül alig-alig érintett, illetve ahol a történeti mezővárosok nem fejlődtek funkciókban gazdag kisvárosokká.

Ez a környezetnek a természeti háttérét a Baranyai-Hegyhát lankái rajzolják meg. Szelíd lejtésű dombokkal és viszonylag széles völgyekkel tagolt, valódi „pannon táj” ez, amelyben a mélyen eltemetett alaphegységre harmad- és negyediőszaki tengeri, majd szárazföldi üledékek települtek több száz méter vastagságban. A pleisztocénben ezek tetejére rakódott a dombokat vastagon borító lösz, a magyar táj legjellegzetesebb kőzete. Ezek a lösszel borított hátak részben déli irányba kibillentek, részben pedig a patakok eróziós munkája nyomán feldarabolódtak. Ma ezekben a patak völgyekben különféle szárazföldi üledéket (agyagot, kavicsot, homokot), míg a dombháton továbbra is a löszöt találjuk. Ennek megfelelően az utóbbiak, az azokon kialakult agyagbemosódásos barna erődtalajok alkalmasak inkább a mezőgazdasági művelésre, míg a völgytalpak öntéstalajai inkább legelőként, kaszálóként szolgáltak, a meredekebb domboldalak pedig sokat megőriztek az egykori erdőkből.

A község a Hábi-patak völgyében fekszik, amely a Hegyhát baranyai részének fontos vízfolyása, és sorra fűzi fel a falvakat (Bikal, Alsómocsolád, Csikóstóttós), mígnem Kaposszekcsőnél eléri a Baranyacsatornát. Szigorúan nézve Egyházaskozár a Hegyhát és a Völgység határán fekszik: a falutól kelet-délkeletre húzódó 200-210 méter magasra emelkedő erdős dombhát a vízválasztó a Hábi- és a Völgysegi-patak között, előbbi nyugatra, utóbbi már keletre a Sió felé vezeti el a Mecsek északi oldalán lefutó patakok vizeit.

Maga a település, annak belterülete nem a vízjárta, letelepedésre kevésbé alkalmas patak völgyben, hanem a délről a Hábi-patak, északról a Kozári-patak által közrefogott kiemelkedésen helyezkedik el, mintegy 15-20 méterrel magasabban a 145 méteres tengerszint feletti magassággal jellemezhető völgytalpnál. Északkelet felé a terep folyamatosan emelkedik 200 méter körüli magasságba. Egyházaskozár tehát változatos, tagolt felszínen helyezkedik el.

Ráczkozár a Második Katonai Felmérés térképén, jól megfigyelhető a település belterületén kívül a két patak völgye, a környező domboldalak és a szőlőhegy a mezővárostól délnyugatra. Forrás: mapire.eu

Pillanatképek Egyházaskozár történetéből

Magyarországon jelenleg összesen öt „kozár” és egy Kazár nevű település létezik és számos további hasonló helynevet is találhatunk. Majdnem bizonyos, hogy az elnevezés a honfoglaló magyarokkal együtt a Kárpát-medencébe érkező kazár vagy kabar törzsekről kapták ezt a nevet. Ez egyszersmind azt is jelenti, hogy első lakói már közvetlenül a honfoglalás után letelepedtek. Első okleveles említése 1058-ból datálódik, egy birtokhatárokat rögzítő oklevélben, már Kozár néven. Ugyan az „Egyházás” jelzõt csak jóval később, 1934-ben érdemli ki, de joggal feltételezhetjük, hogy azon „tizedik falvak” közé tartozott, amelyek Szent István törvényei alapján templomot építettek.

Magáról a középkori településről viszonylag kevés emlék maradt fent, mint annyi más hódoltsági helységnek, épületei ennek is elpusztultak. Lakosai jó eséllyel megélték a 16. század végét, és a falu mellett vívták 1542-ben a kozári csatát Werbőczy Imre és Kászon bég csapatai, amit a (szintén baranyai születű) Tinódi Lantos Sebestyén is megénekelte.

A hódoltság végére a falu helyén már csak pusztát találunk. Szerencsére a környék földesurai, a dombóvári uradalmat birtokló Esterházy hercegi família nagy lendülettel látott hozzá az újjátelepítéshez. Először, a 17. század végén rác (avagy szerb) családok érkeztek a településre, aminek kapcsán azt két és fél évszázadig Rác(z)kozár néven ismertek. Az állattartással és többek között dohánytermesztéssel is foglalkozó rácokat a 18. század közepén kezdték felváltani a magyarok, majd Birkenstock János Henrik munkája nyomán Hessenből (sokszor tolnai közbülső állomáson keresztül) ideérkező evangélikus németek. A 19. század első felében még igazán sokszínű népesség élt itt, Fényes Elek geográfiai szótára szerint 1094 evangélikus, 137 óhitű (ortodox keresztény), 45 katolikus és 18 zsidó lakója volt. Határában több mint 4000 holdon gazdálkodtak, kiterjedt legelői és szőlőhegye is volt.

Evangélikus és görögkeleti templom, valamint az Esterházy-hercegek tulajdonában álló telek a mezőváros vásárterével (1864, mapire.hu)

Ez az időszak Egyházaskozár fénykora: valamikor a 1700-as évek végén vagy az 1800-as évek elején mezővárosi kiváltságokat kap: többek között jogot szerez négy országos vásár tartására. A 20. század már sokkal kevésbé alakult sikeresen. A községgé visszalépő egykori mezővárost elkerülik a vasútvonalak, és az egész Hegyháttal egyetemben innen is megindul az elvándorlás a Mecsek iparosodó központjai felé. Népségének csúcspontját 1890-ben éri el több mint 1400 fővel, ekkor nagyobb Sásdnál és Komlónál is, de azóta lényegében folyamatos a demográfiai hanyatlás. Ezt a folyamatot rendkívüli mértékben felgyorsította a német polgárok jelentős részének kitelepítése a második világháború után. Helyükre bukovinai székelyek és moldvai csángók érkeznek, tovább színeztve a település etnikai palettáját.

A szocializmus alatt az iparosodás elkerüli, és hiába sorolják be részleges alsófokú központként az 1971-ben elfogadott Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptióban, ha az iparfejlesztések elkerülik, és lényegében továbbra is csak a mezőgazdaság jelent megélhetési lehetőséget. Intézményeit ugyanakkor megőrizte, és infrastruktúrája is fejlődött, megmaradt élő közösségnek.

Légifelvétel a település északi részéről (1980) – az Ifjúság utca kiépítése megkezdődött

Napjainkban közel nyolcszáz lakosa közül 12% vallotta magát (részben) németnek, illetve 16% evangélikusnak. A foglalkoztatottak száma mintegy 300 fő, akik közel egyharmados arányban oszlanak meg a mezőgazdaság, az ipar és a szolgáltató ágazatok között. A helyben lakó foglalkoztatottak több mint fele más településen dolgozik. Ugyanakkor minden nehézség ellenére a község megőrizte rendezett jellegét, épült és szépült a rendszerváltozás után is. Köszönhetően legértékesebb erőforrásának, az itt élő emberek szorgalmának és tehetségének, Egyházaskozárnak nem csak múltja, hanem jövője is van.

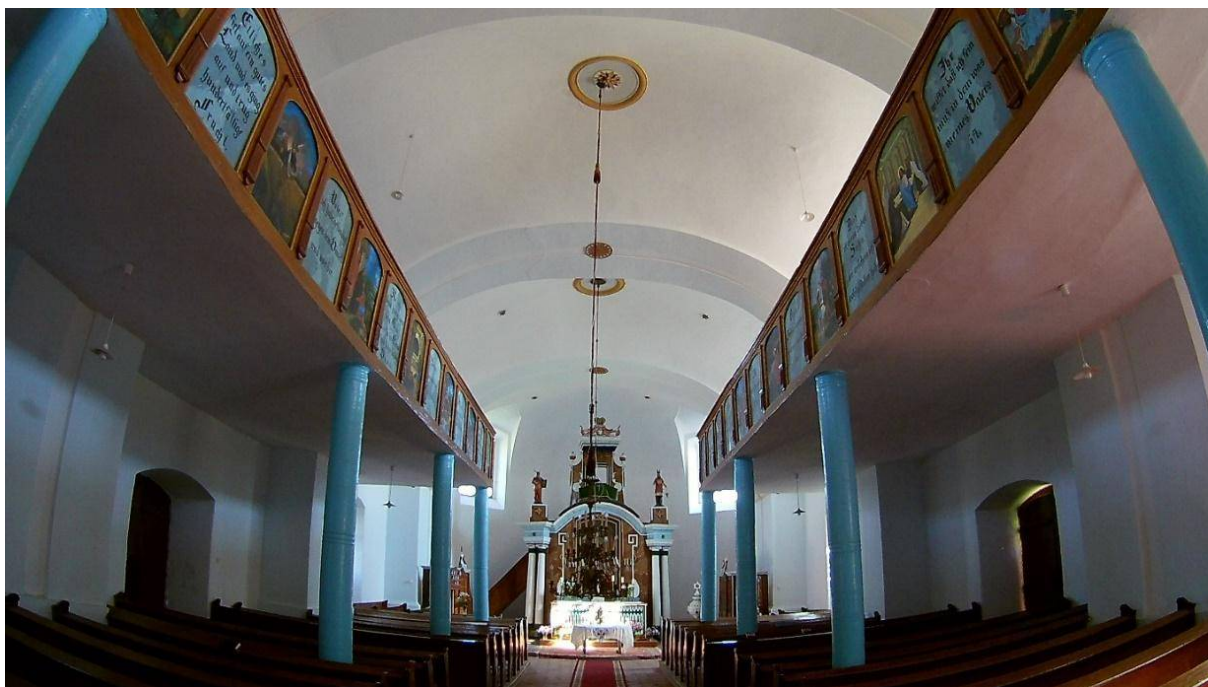
Az épített örökség jellemzői

Országos védettségű műemlékek

Egyházaskozárból két épület is felkerült az országos műemlékek listájára. A település örökségének egyik legjellegzetesebb elme az 1786-ban épült evangélikus templom. A szép arányokat hordozó, letisztult tömegű épületen a copf stílus elemei dominálnak. Az egyhajós templom félköríves szentélyzáródású. Bejárata a hagyományos módon nyugatról nyílik, szépen faragott kőkeretezését koronás kétfejű sasos címer díszíti. A torony csak minimálisan ugrik ki a homlokzat síkjából, második és harmadik szintje között timpanon tagolja és barokkos sisak koronázza. Főhomlokzatát három, nagyméretű négyosztatú, kőkeretezés és enyhén ívelt záródású ablak töri át, és egy ívelt oromfalban záródik.

A templomnak nem csak a tömege és díszítőelemei, hanem a berendezése is őrzi a 18. század végi állapotát. Faragott és élénk színekre festett karzattal tagolt hajója dongaboltozattal záródik, oltára és szószéke szintén közel két és fél évszázados faragásokat őriz.

A második műemlék egy világi épület nevezetesen a Rác-közben található lakóház. A nagyméretű, téglafalazatú, nyeregtetős épület eredetileg barokk stílusban épült, nyilvánvalóan úri lakóépület, vagy az Esterházy uradalom épülete lehetett. Az évszázadok alatt többször átépítették, de tömegalakítása és egyes részletei, például téglával boltozott árkádjai, valamint négyosztatú ablakai közel eredeti formákat tükrözhetnek. A lakóház közvetlen környezete műemléki környezet besorolást kapott.

Helyi védelem alatt álló értékek

A községben az önkormányzat helyi védelem alá helyezett több lakóházat. Ezek az épületek azok, amelyek a legtisztább formában őrizték meg azt a népi építészeti örökséget, amely a település arculatának évszázadokon keresztül a legfontosabb alakítója volt. Ez jelentős részben a német tradíciókból táplálkozik, hiszen évszázadokon keresztül a németiség számított többségi népcsoportnak Egyházasokozárban, illetve mintaadónak is tekinthetjük őket, akiknek innovációit gyakran mások is átvették.

A helyi védelem alatt álló lakóházak elsősorban olyan hagyományos, hosszten-gelyűkkel az utcára merőleges háromosztatú lakóépületek, amelyeknél elmarad-hatatlan elem a tornác és a nyeregetető. A domináns építőanyag a téglá és a cserép. A főhomlokzatot általában a vakolat díszes elemei, esetenként pilaszterek, koronázó-párkányok tagolják, illetve kettő, ritkábban egy ablak. Az oromfalat általában két padlásszellőző töri át. Az oldalhatáron álló házak talán leginkább karakteres eleme a belső, udvarra néző oldal mellett végigfutó, több-nyire faragott faoszlopok által alátámasztott tornác – az épületek bejárata is kivét-el nélkül innen nyílik.

Sok esetben a védettség kiterjed a gazdasági épü-letekre is. Ezek némelyike legalább olyan mives kivitelben készült, mint a lakóház maga. A legjelleg-zetesebb elem az a pajta és szűr, amely általában derékszöget zár be a főépülettel, elválasztja az udvart a konyhakerttől. Ezeken az épületeken a legfeltűnőbb a sokszor faragott, áttörten díszített kapuszárnyakkal ellátott és nyerstéglával keretezett nagykapu, amely egy megrakott szénásszekér be-fogadására is alkalmas volt. Ezen épületek közül több is jó állapotban élte meg napjainkat, és igen hangulatos, karakteres elemei az örökségnek, még akkor is, ha helyzetüknél fogva némileg rejtett érté-kek is.

A természeti örökség

Egyházaskozár területének domborzata jellegzetes, völgyekkel sűrűn szabdalts, eróziós-deráziós löszös dombsorok alkotják a táj formakincsét. Kisvízfolyása D-DNy-on a Hábi-patak, ÉK felől a Kozári-patak. Kiterjedt halastó-rendszerrel rendelkezik, melyet a patakok duzzasztásával hoztak létre.

Az egyházaskozárhoz hasonló jellegű tájak potenciális erdőtársulásai a gyertyános tölgyesek, a gyöngyvirágos tölgyesek, a tatárjuharos lösztölgyesek, valamint a völgyekben a tölgy-kőris-szil ligeterdők és partmenti égeresek (*Qerco-Ulmetum*; *Carici elongatae-Alnetum*). A meglévő erdőállományai azonban a potenciálhoz közelálló összetételt csak részben tükrözik. A terület tájhasználat a domborzathoz igazodik. A dombtetőkről lefutó völgyek csak részben beerdősültek, a Völgységre jellemző erózió csökkentése miatt e völgyeket további védelmi rendeltetésű erdőségekkel kellene beültetni.

A kedvezőbb adottságú völgytalpakban a rétgazdálkodás lenne kedvező területhasználat, az üde rétek, legelők, kaszálók jobban kihasználnák a tájban rejlő adottságokat, mint a szántók. E mezőgazdasági területekről nézve gyönyörűen kirajzolódnak szemünk előtt a Mecsek vonulatai. A megragadó tájképi feltárulás megőrzésének érdekében építmény elhelyezése nem ajánlott. Szintén nem kívánatos a beépítés, a természetes növénytakaró megváltoztatása az ártéri ligeterdők és kisvízfolyások menti réteken, mivel ezek a szélsőséges vízjárására kiegyenlítő hatást gyakorolnak.

A település északi részén húzódó, Bikallal szomszédos halastó-rendszer az ökológiai hálózat része, ökológiai folyosó. Itt kiemelten fontos a természetközeli vegetációvá fejlődésének biztosítása, amely a természetes szukcesszió folyamatának békén hagyásával és az invazív fajok kiirtásával érhető el.

A halastó mellett Tájképvédelmi Övezetet alkot még a település közigazgatási területének nyugati és déli részén fekvő erdősávok és Egyházaskozár látképe is. E védelem célja a tájkarakter fenntartása és az ökológiai funkciók megőrzése. Ehhez a következő objektumok kellenek: élő sövények, erdősávok, fasorok, táblaszegélyek/mezsgyék, zavaró tájelemek mellőzése, beépítés korlátozása, és tájba illesztés. A táj kialakult arculatának fontos részei az egyedi tájértékek, melyek közül külön érdemes kiemelni a pincéket, a kerekes kutakat és a terménytárolókat.

Egyházaskozár karakterei

A település történeti fejlődése során beépített területei differenciált fejlődésen mentek keresztül. Az eredeti etnikai sokszínűségnek ma már az épített környezetben nem nagyon maradt meg lenyomata. Ugyanakkor az 1800-as évek utolsó harmadáig birtokolt mezővárosi cím, és bizonyos központi funkciók nyomán megindult a falusinál intenzívebb területhasználati minták megjelenése. Ennek nyomán a községnek létrejött egy olyan központi része, amely – ha a 20. század történelme másként alakul, fejlődése dinamikusabbá válik – urbanizációjának magjává, később valódi belvárossá fejlődhetett volna. Ez a területrés napjainkban is elkülönül, elsősorban funkcionalitása, ugyanakkor építészeti karaktere nyomán is. A zömében tisztán lakófunkciójú területek is két részre oszthatóak, mert az 1970-es évektől új utcákat nyitottak a település északi részén, és ezek karaktere érdemben különbözik a hagyományostól.

Településközponti karakter

Általános leírás

A településközponti karakter aránylag kis területen jelenik meg a községben. Lényegében a Fő tér és a betorkolló utcák (Rákóczi, Tinódi, Béke) rövid szakaszaira terjed ki, hozzávetőlegesen öt hektár területen. Elkülönítésének alapja részben a közintézmények és a szolgáltató funkciók koncentrációja: ebben a karakterben a lakófunkció alárendelt jellegű. A beépítést is részben ez a fajta funkcionalitás határozza meg, amely azonban magában hordozza a kisvárosias fejlődés néhány elemét is. Az épületek egy része szabadon álló elrendezésű (a két templom mellett elsősorban néhány további középület tartozik ide), a lakó- és szolgáltató funkcióknak helyt adó épületek többnyire az oldalhatáron álló beépítés továbbfejlődésével képződött zárt sorú, földszintes mintát követnek, főhomlokzatukkal az utcával párhuzamosan fordulva.

A karakter legmarkánsabb eleme a Fő téren emelkedő két templom. Ezek közül a műemléki védelem alatt álló evangélikus templomot már részletesen bemutattuk korábban, ez keskeny előkerttel kapcsolódik a térhez. Vele átellenben áll a Szent Istvánnak tiszteletére emelt, 1996-ban elkészült római katolikus templom, szintén a tértől némileg hátrébb elhelyezve. A keletre néző főhomlokzatot tagoló nagyméretű üvegfületek az adott időszak jellegzetes megoldásai közé tartoznak, de a tömegalakítás, bizonyos részletek (támpillérimitációk, ablakok csúcsíves záródása) és különösen a faerkélyes, meredek, törtvonalú toronysisakban záródó torony késő-középkori, gótikus erdélyi és székelyföldi épületek stílusát idézi fel, utalva a községbe a második világháború után betelepített székely és csángó családokra.

A Fő teret határoló néhány további épület kevésbé iránymutató, például a jellegzetes, egyszerű funkcionalista megközelítésben épület élelmiszer-üzlet. Fontos elem ugyanakkor a karakter határát is kijelölő, Rákóczi utcában található iskolaépület, amely jelenleg egy közös fenntartású intézmény felső tagozatának ad otthont. A földszintes, három traktusú épület dinamikus homlokzatát egységes nyílászárók tagolják, hullámos záródású ormfala némi (paraszt-)barokkos hatást idéz fel, de egészében véve fontos, kisvárosias eleme az arculatnak.

A lakó-, illetve jelenleg többször vegyesen lakó- és szolgáltató funkciót ellátó épületek általában olyan L-alakban kibővített egykori parasztházak, amelyek utcai főhomlokzatát megnyújtották, és bejáratuk immár közvetlenül az utcára nyílik. Szinte kivétel nélkül földszintesek, bár előfordul némely esetben tetőtér-beépítés.

A domináns építőanyag a téglá és a kerámiaacserép. Az épületek homlokzata általában vakolatdíszekkel tagolt, az ablakokat kő- vagy gyakrabban vakolatkeretezés emeli ki. A díszítőelemek ugyanakkor letisztultak, nem egy esetben szerényebbek, mint amilyeneket a hagyományos falusi beépítés esetében felfedezhetünk. A házakat az utcától beton- vagy aszfaltburkolatú járda és keskeny füvesített sáv választja el.

Ajánlások

Általános

A karakter szempontjából a legfontosabb feladat a funkcionális és beépítésbeli sűrűsödés elősegítése, támogatása. Ezért javasolt alapvetően a nem lakó funkciók létrehozása.

Beépítés, elhelyezés, telepítés

A karakterben a zárt sorú beépítés terjedését kell elősegíteni. Leszámítva a két templomot, a szabadon álló vagy hézagos beépítést hosszú távon ez válthatná fel, hogy a Fő teret majdnem teljesen zárt

térfalak határolják. A telkeken belül az építmények így a (részben kialakult) építési vonalon helyezendők el, általában előkert nélkül.

Magasság

Javasolt a földszintes beépítés megtartása, az adott helyeken a kialakult beépítési magasság megőrzése. Amennyiben a település fejlődése többszintes (szolgáltató funkciójú) épület elhelyezését indokolná, az szabadon álló módon történjen, olyan módon hogy a beépítés sajátos ritmusa megmaradjon.

Tetőhajlás, tetőforma

A karakterben megőrzendő a nyeregtetős elrendezés. A zárt sorú beépítéshez kapcsolódóan a tető az utcai főhomlokzaton az utcával párhuzamos. A tetők jellemző hajlásszöge 45 fok körül van, ezt a későbbi beépítéseknel is célszerű megőrizni. A jelenleg meglévő, jelentősen alacsonyabb hajlásszögű vagy lapostetős épületeknél azok átépítése esetén javasolt a fenti tetőforma és meredekség alkalmazása. Javasolt továbbá az egyenes tetővonal használata.

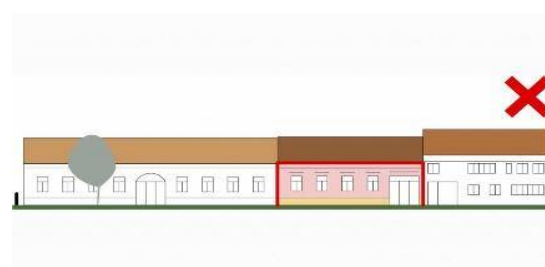
Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

Az épületek homlokzatát úgy kell kialakítani, hogy illeszkedjen a környezetükhöz, erre különösen nagy hangsúlyt kell fordítani zárt sorú beépítés esetén. A homlokzat a kialakult gyakorlat szerint tagolható, illetve

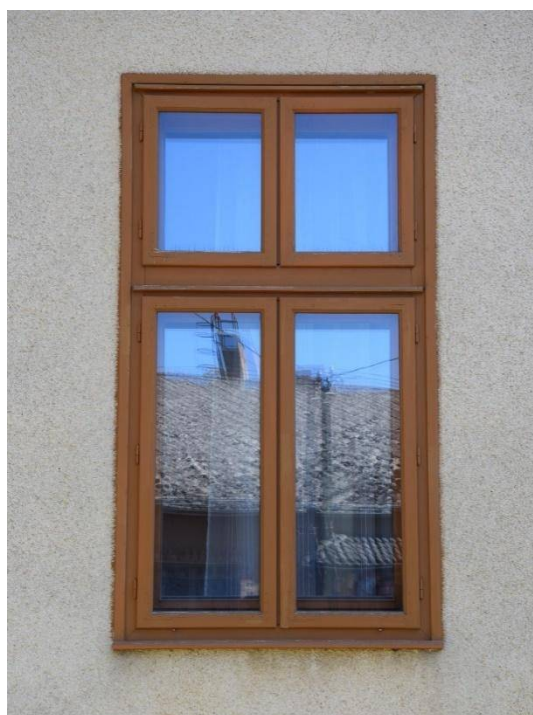
díszíthető. Javasolt a díszítőelemek visszafogott használata. A homlokzat színvilágában a fehér mellett inkább a pasztell sárga javasolható. A díszítések vagy azonos szín világosabb árnyalataival, vagy fehérrel kerüljenek fel a homlokzatra. Az épületeken se felületek, se kisebb elemek színezésére ne használjunk rikító, élénk színeket (narancssárgát, élénk citromsárgát, vöröset, lilát stb.).

Anyaghasználat szempontjából javasolt a téglá, különösen a tetőfedésnél pedig a cserép, lehetőleg a kerámiaacserép alkalmazása. A tetőfedésnél mellőzni kell a pala, hullámpala, fémlemez és egyéb, a karaktertől idegen anyagok (ideértve a nádat, faszindelyt is) alkalmazását. A tetők színezésére a piros és vörös árnyalatait célszerű választani, a látványosan eltérő színek (kék, zöld) alkalmazása kerülendő.

Ajtók, ablakok

Az ajtók és ablakok esetében fontos szem előtt tartani, hogy ha nem is kimondottan műemléki, de történetileg kialakult környezetben kell elhelyezni azokat. mindenképpen javasolt a fa ablakkeretek használata. Az utcára nyíló ajtóknál kerülni kell az üvegezés használatát. Az ablakok esetében a négy- vagy hatosztatú forma a javasolt, amelyeket szimmetrikusan javasolt elosztani a homlokzaton. Az ablakokhoz tartozó zsalugáterek, redőnyök, redőnyházak színe illeszkedjen az ablakkeretek, illetve a homlokzati díszítőelemek színvilágához.

Részletképzés

Az épületek részleteinek kialakításakor érdemes és javasolt tekintettel lenni a karakter jellegét meghatározó középületek egyes részelemeire. Fontos az olyan elemek stílus- és színezésbéli illeszkedése, mint az utcanev-táblák, házszámok, levélszekrények, bejáratok ajtóinak elemei. Kerülni kell a stílustól idegen, feltűnő, giccses elemek (például nagyméretű figurális díszítések) alkalmazását.

Hagyományos falusi beépítés

Általános leírás

A hagyományosnak tekinthető, oldalhatáron álló beépítés teszi ki az e mód által dominált falusias karaktert, így Egyházaskozár belterületének legjelentősebb részét, mintegy 38 hektárt. Történetileg a falu két egymást keresztező út mentén kialakult, ún. útifalu, ahol a korábban a régi térképeken bemutatott hosszú, keskeny telkek megfelelnek Dunántúlon általános elterjedt kiosztásnak.

Napjainkig is fennmaradt ez a telekkiosztás a Tinódi, Béke, Rákóczi és Hatos Gusztáv utcák legnagyobb részében. Vélhetően több száz évvel ezelőtti társadalmi-etnikai elkülönülést tükröz a Rác köz (kicsi, növényesítésre alkalmatlan telkek) szabálytalnabb, halmazszerűbb beépítésében.

A karakter alapvetően a lakófunkció által dominált, a karakter fő hordozói a hagyományos, eredendően háromszatú tornácos parasztházak. A földszintes, nyeregtetős épületek az utcára merőlegesen a telek határán épültek fel, az udvar felé eső oldalukat jellemzően tornác szegélyezi. A tornácok fölé túlnyúló tetőt eredetileg egyszerű, majd általában faragott faoszlopok tartották, amelyet későbbi átépítések során részben nyers- vagy vakolt téglaszlopok váltanak ki.

A tornácok utcafrontra eső végződését általában – a homlokzattal megegyező – ablakkal zárják el, esetleg boltíves átjárót alakítanak ki, ritkábban lefalazzák. A tornácok beüvegezése ritka, de találhatunk példát a részleges beépítésükre, amikor egy rövid megmaradt szakasz után az épület hátsó traktusába vezető előszobává alakították át.

Ezek a házak általában megőrizték eredeti tömegalakításukat, földszintes jellegüket, valamint többnyire az ablakok kiosztását is, amelyekből az utcai homlokzaton általában kettő, ritkábban egy található. A homlokzat igen visszafogottan díszített, tagolásáról általában csak az oromfalon megjelenő egy, ritkábban két padlás-szellőző, esetleg egy koronázópárkány vakolatimitációja, valamint az anyagában is színezésében is általában eltérő textúrájú lábazat gondoskodik. Az ablakkerevezések nem minden esetben jelennek meg, és akkor is szélességükben és színválasztásban is diszkrétek.

A színválasztást alapvetően is a visszafogottság jellemzi. A homlokzatok messze leggyakoribb színe a fehér, amelyet bézs vagy okker elemekkel díszítenek. Szintén megjelennek a sárga halvány, pasztell árnyalatai az épületek főszínei között. A faelemek, korlátok oszlopok általában természetes barna színűek, vagy a fentiek valamelyikére festették őket. A tetők jellemző színét is az eredetileg piros cserepek „patinás” barnás árnyalatai határozzák meg.

Ezeknek a falusi portáknak elmaradhatatlan elemei voltak a különböző gazdasági épületek. Ezek közül a pajták és csűrök sokszor kifejezetten nagyméretű épületek, gyakran nyerstégla-falazattal, vagy a fehérre vakolt falak esetén az ajtókat, ablakokat keretező nyerstégla díszítéssel. Noha az utóbbi években az itt lakó családok már felhagytak a gazdálkodással, és ez az udvarok átalakulásával járt együtt, de ezek az épületek sok helyen jó állapotban megőrzésre kerültek. Az udvarok átalakulása magával hozta a díszkertek kialakulását, amely kedvező hatással van a településkép általános állapotára.

Alárendelten, de megjelenik a karakterben a magyar vidék másik jellegzetes lakóháztípusa, a „Kádár-kocka” nevet viselő négyzet alaprajzú sátozott épület. Eredeti formájában általában szürkére vakolt homlokzattal, amit két aránylag nagyméretű ablak tör át, és szürke palatetővel jellemezhető. Az utóbbi évtizedekben ebből a típusból többet is átépítettek, az új házak gyakran kaptak élénkebb színezést, homlokzati díszítőelemeket. Némely – de nem túl sok – esetben emelet-ráépítés, illetve tetőtér-beépítés is történt, ezek az épületek azonban ebben a karakterben inkább kivételesek, mint jellegadóak.

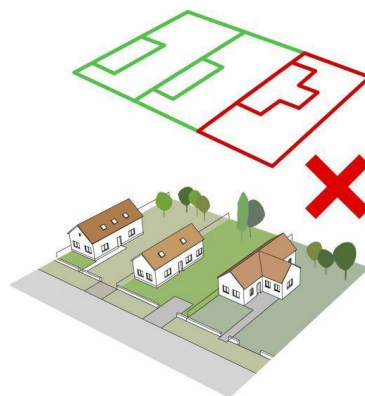
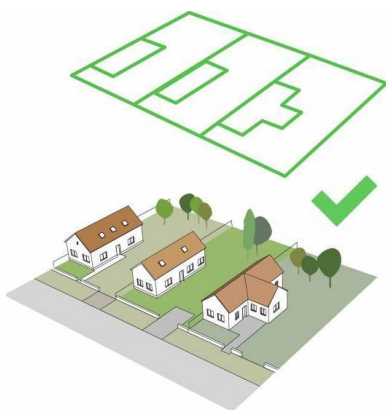
Akármilyen eredetű is a lakóház, majdnem minden esetben hagyományosnak mondható, 20-30 cm magas beton lábazaton álló egyszerű fém- vagy kovácsoltvas elemekből álló kerítést választja el az utcától. A karakterben mindkét oldalon járda fut a kerítések előtt, amit keskeny füves sáv és részben erodálódott vízelvezető árok választ el az úttesttől. Ebben a sávban fák vagy dísznövények telepítése a karakterben nem jellemző.

Ajánlások

Beépítés, elhelyezés, telepítés

A karakterben meg kell őrizni az oldalhatáron álló beépítést. Az épületeket ezen túl a kialakult rendhez igazodva kell elhelyezni, olyan módon, hogy utcai homlokzatuk közvetlenül a kerítés mögött kezdődjön. Az udvarok ház melletti, elülső részének beépítését el kell kerülni. Amennyiben az épületek bővítése szükségesnek látszik, azt célszerű a jelenlegi hossz tengely folytatásában kivitelezni.

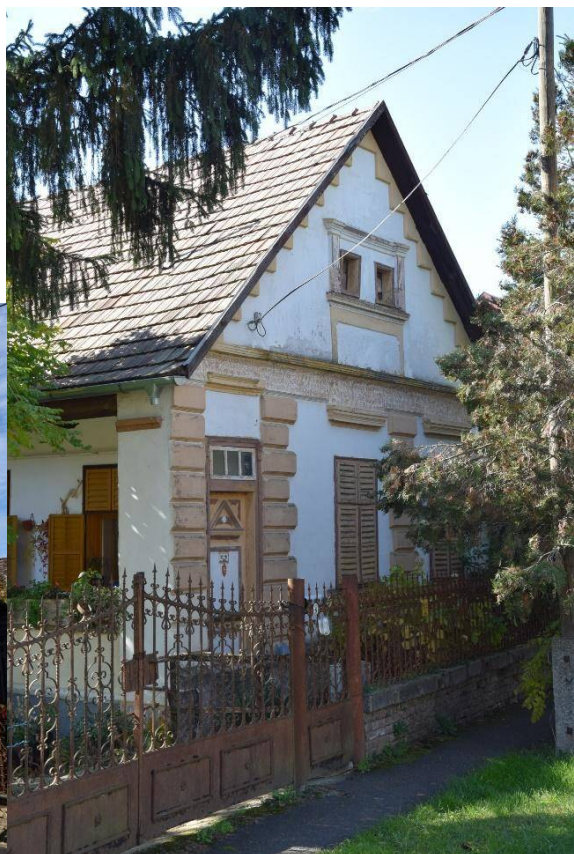
Magasság

A karakter földszintes jellege a megőrzendő vonások közé tartozik. Kétszintesnél magasabb épület a karakterben nem helyezhető el. Az emeletráépítések helyett, amennyiben szükséges, tetőtér-beépítéssel lehet megoldani az épületek bővítését.

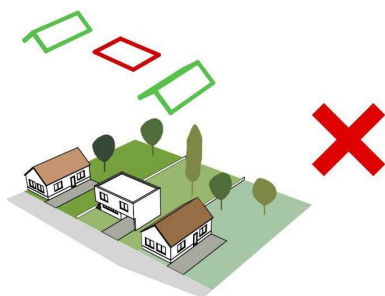
Tetőhajlás

A karakterben a domináns forma a 40-45 fokos meredekségű tető. Ettől jelentősen eltérő hajlásszögű tető semmiképpen sem javasolt, különösképpen el kell kerülni a lapostetős épületek létrehozását. Ez utóbbi vonatkozik az e településrészen található melléképületekre is.

Tetőforma

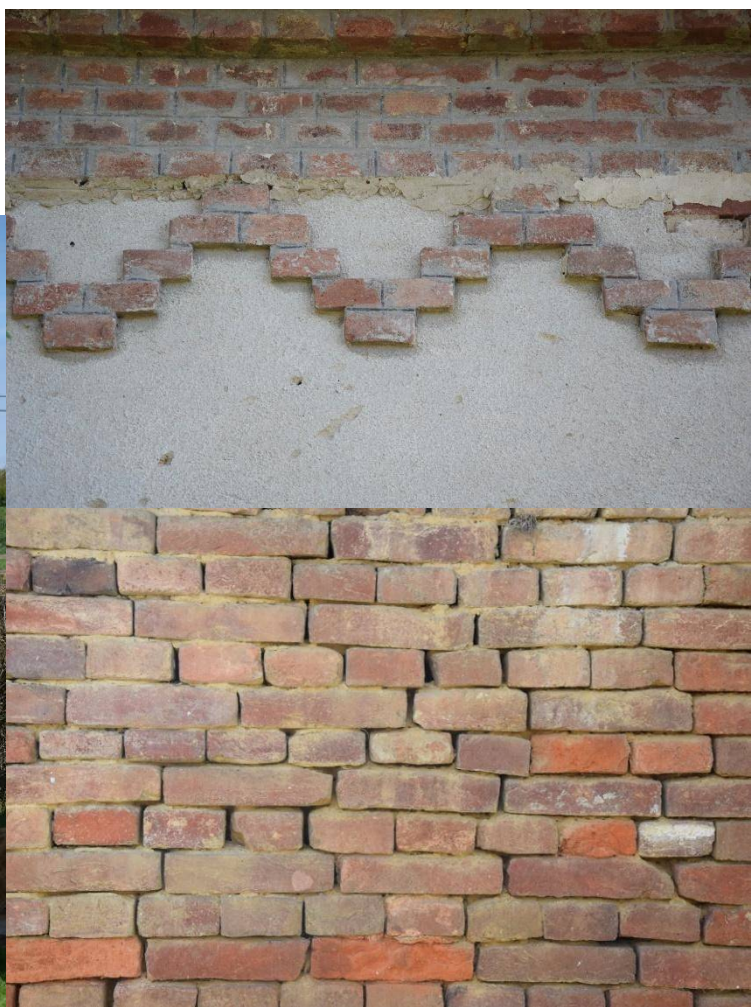
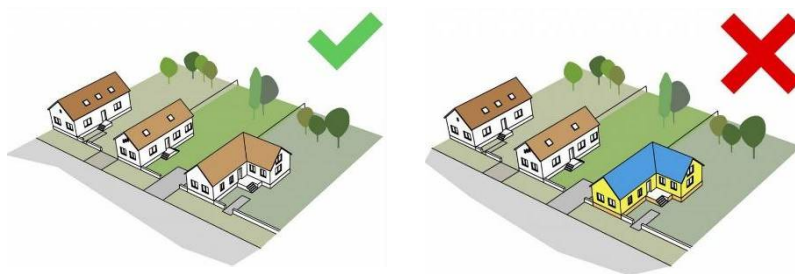
A karakterben domináns nyereg-, illetve sátoztetős formák megőrzésre javasoltak. A tetők kialakításánál nem fogadható el a féltető, mint megoldás. Kerülni kell a tört vonalú tetőket is, továbbá nem javasolt megoldás a nyeregtető zárásaként a főhomlokzat felett elhelyezett csonkakonty alkalmazása sem. Szintén idegen a karaktertől a fióktetők alkalmazása, ezért azoknak is a kerülését javasoljuk.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

Kerüljük az épületek homlokzatának túldíszítettségét, inkább a karakternek megfelelően kevés díszítő elemet és letisztult, egyszerű formákat alkalmazzunk, például ablakkeretezésben, párkányokban vagy a nyeregetető házak oromfalán. Anyaghasználat szempontjából egyértelműen a hagyományos építőanyagok, téglák és kerámiaacserék használata javasolt. A sátoztetős épületek egy részét fedő palát célszerű a legközelebbi átépítések alkalmával cserépre cserélni. Hullámlemez, bádoggal, hullámpalával, illetve faszindely vagy nád alkalmazása a karaktertől való idegensége miatt nem javasolt.

Az épületek színezésében mindeképpen a visszafogottságra kell törekedni. A karakternek leginkább a fehérre, vagy halvány sárgára vakolt házak felelnek meg. A kék és a zöld árnyalatait még pasztellszínként sem javasoljuk ebben a karakterben. Elfogadható ugyanakkor a bézs. A díszítőelemek színét vagy azonos szín egy kissé sötétebb árnyalataként, vagy fehérként célszerű megválasztani. A tetők színe alapvetően a piros, kerülendő a kék vagy zöld, és nem javasolt a barna tetőcserék alkalmazása sem.

Ajtók, ablakok

Az ajtók és ablakok kialakításában is törekedni kell a visszafogott formavilág alkalmazására. A hagyományos parasztházak esetében a javasolt nem csak az eredeti ablakkiosztás, hanem a tradicionális, négyosztatú ablakok megtartása is. Az ablakkeretek lehetőleg fából készüljenek, a műanyag keretezés különösen a hagyományos falusi lakóházakkal nem fér össze. A keretek és a kiegészítő elemek, például redőnyök, redőnytokok, zsalugáterek színezése illeszkedjen a homlokzathoz és a karakter általános színhasználatához.

Részletképzés

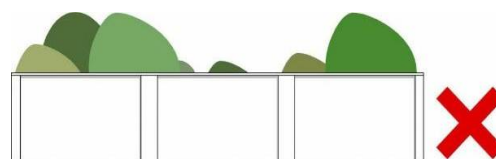
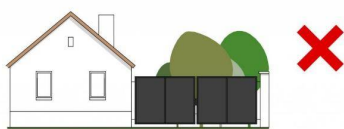
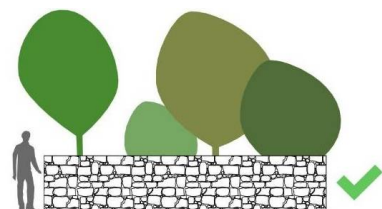
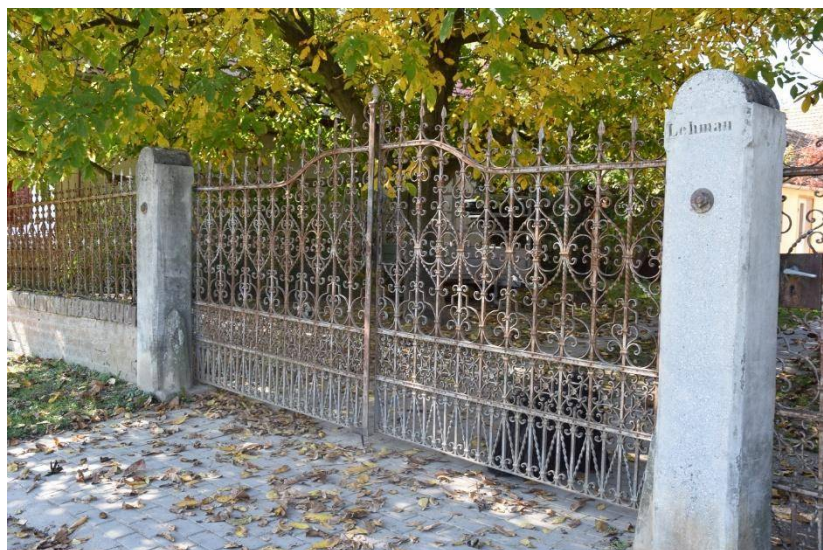
Az épületek részleteink kialakításánál törekedjünk a meglévő elemek, részletek mintaként való felhasználására. Az ereszcsontrák és egyéb bádogosmunkák, valamint olyan kiegészítő elemek, mint a levélszekrény vagy a házszám illeszkedjenek színükben és stílusokban is az épület fő elemeihez. A tornácok oszlopainak faragását, ahol még vannak, célszerű megőrizni. A tornácós házak korlátjait is egyszerű faragott formákból célszerű kialakítani.

Kerítések

A karakteren belül kerüendő az átlátszatlan, embernél is magasabb kő- vagy betonkerítés létrehozása. A falusi udvarok látható nyitottsága megköveteli az átlátható kerítés telepítését. Javasolt a 30-40 centiméteres tömör lábazon álló fém, például kovácsoltvas kerítés. Szintén kerülni kell az utcafronton a drótkerítés használatát. Szabadon használható viszont a fa, különösen akkor javasolt, ha más helyen is megjelenik, mint szerkezeti- vagy díszítőelem (például a tornácok oszlopiban). Különösen javallott a helyben jellemző, betonból, illetve műköből egyszerűen formált, tetején íves záródású kapuoszlopok megtartása, állagmegóvása.

Kertek

Kimondottan értékesek a kertekben, illetve egyéb zöldfelületeken álló régi gyümölcsfajták fái, melyek nemcsak szépek, ízletes gyümölcsűek, hanem génbankként is szolgálhatnának. A falunak érdemes lenne külön programot a gyümölcsös-veteményes kertek és a néhány telken előforduló szőlők gondozására kialakítani megmentésük érdekében, mivel az idősödő település népessége nemcsak egyre kevésbé tudja őket ápolni, hanem ki is vágják, felszámolják azokat.

Modern falusi karakter

Általános leírás

Egyházaskozár másik, szinte kizárólag lakófunkciót tartalmazó karaktere az 1970-es évek második felében kezdett kiépülni, amikor új utcákat nyitottak a település északi részén. Ezekben az új utcákban a beépítés rendje már nem követte a hagyományos falu térbeli struktúráit. A kialakított telkek keskenyebbek, és mélységükben is rövidebbek a megszokottnál, hiszen a kollektivizált mezőgazdaság viszonyai között már nem volt szükség arra, hogy a falusi ház egyben üzemközpont is legyen. Ebből adódóan az itt létesült lakóházak melléképületekkel is sokkal kisebb számban rendelkeznek.

Az uralkodó háztípus kezdetben a jól ismert 10×10-es sátoztetős Kádár-kocka, de kezdettől feltűnnek azok a nyeregtetős épületek, amelyek hossz tengelyükkel az utcával párhuzamosan fordulnak. A két épület közötti távolság itt kicsi, és noha nem érintkeznek, jellegükben mégis sorházak hatást kelt ez a forma. A harmadik jellemző épülettípus az 1980-as évek végétől a nagyméretű, kétszintes, nyeregtetős, sokszor meredek tetőkkel ellátott családi háztípus, amelyet építői több generáció együttélésnek kiszolgálására szántak.

A házak falazatának anyaga jellemzően téglá, a tetőket eredetileg – és még aránylag sok helyen – néha hullámpala fedte, de domináns a cserép, az újabb átépítések nyomán a betoncserep. A színválasztás bizonyos helyeken egységesen fehér vakolatot jelent, de gyakori a szürke, valamint a halványabb rózsaszín is. A nyílászárók általában fehér, vagy ritkábban barna kerettel kerültek beépítésre. Az épületek homlokzata általában dísztelen, csak ritkán tűnnek fel egyszerű geometrikus formákat mutató vakolat-elemek. A házak előtt előkertet találunk, a kerítéseket és az utcát egymástól sokszor fákkal vagy cserjékkel beültetett füves sáv választja el. A kerítések általában kő-, vagy betonlábazaton álló léckerítések.

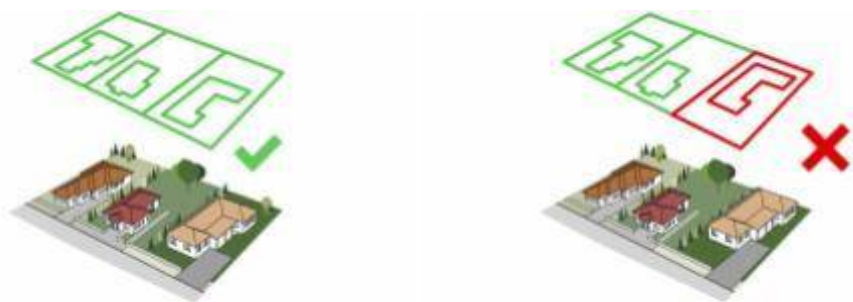
Ajánlások

Általános

A karakterben a keveredő falusi és a kertvárosi beépítési hagyományok közül az utóbbi funkció erősítése a cél. A házak olyan átépítése, amely megfelel a modernebb követelményeknek, beleértve például az elavult hullámpala-tetők cseréjét. A karakterben a lakófunkció elsődlegessége mindenképpen megőrzendő.

Beépítés, elhelyezés, telepítés

Az épületek elhelyezésének igazodnia kell az adott utcákban kialakult szabályokhoz, ez a legtöbb esetben oldalhatáron álló beépítési módot jelent. Ugyancsak igazodni kell a kialakult beépítési vonalhoz is. A melléképületek elhelyezésére az udvar hátsó részén, a lakóépület takarásában van lehetőség.

Magasság

A karakterre jellemző a földszint plusz egy szintes beépítés. Ennél magasabb épületek elhelyezése nem javasolt.

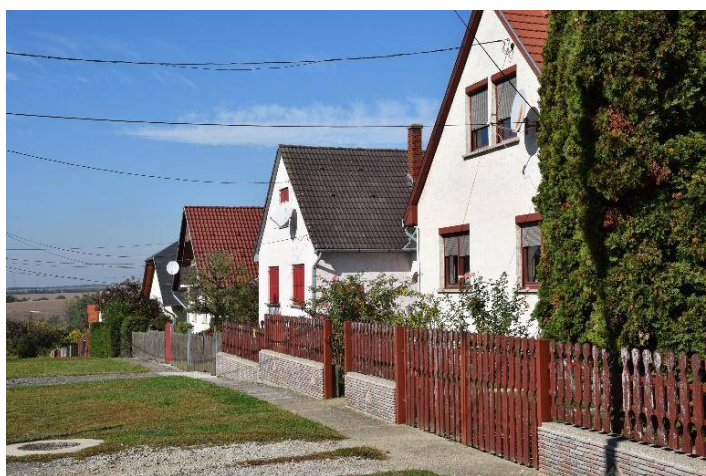
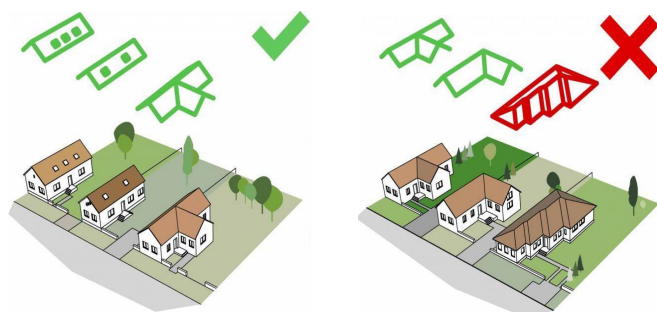
Tetőhajlás

A karakterre jellemző 45 foknál meredekebb hajlásszögű nyeregtető, amelynek hajlásszöge az átépítéseknél sem célszerű, hogy meghaladja az 55 fokos értéket. Nem javasolt ugyanakkor a lapos és az alacsony hajlásszögű (15-30 fok) tetők használata a karakterben. A lapostetők alkalmazását még a melléképületeknél is kerülni kell.

Tetőforma

Alapvető formaként nyeregtetők megtartása a javasolt. Kerülni kell a bonyolult, több ponton elágazó gerincű és változó meredekségű, összetett tetőformák alkalmazását. A tetőterek beépítése esetén a megvilágításkor elsősorban a tető síkjába illeszkedő tetőablakok segítségével kell gondoskodni.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

Az épületek homlokzatának alapvető letisztultsága megőrzendő. Ugyanakkor támogatandó a homlokzat tagolása eltérő árnyalatokkal, vagy eltérő anyaghasználattal. A homlokzat színválasztása ugyanakkor nem szabad, hogy tág határok között mozogjon. Javasolt a szomszédos épületek színvilágának figyelembe vételével is mindenekelőtt a fehér szín megőrzése, illetve a szürke vakolatok cseréje. A színezésre esetleg bézs és igen halvány pasztellszínek használhatók.

A tetőkön a kerámiaacserép a javasolt anyag, lehetőleg piros, esetleg barna színben. A feltűnő színű tetők használata kerülendő, és célszerű a hullámpala cserépre cserélése ott is, ahol ez ma még megvan.

Ajtók, ablakok

Az ajtók és az ablakkeretek lehetőleg természetesen öregedő anyagból készüljenek. Az ablakok legyenek átlátszóak és lehetőleg osztatlanok, valamint álló elrendezésben kerüljenek beépítésre.

Részletképzés

A karaktert alapvetően az egyedi részletek viszonylagos hiánya jellemzi. Javasolt a csatornák, a levélszekrények, korlátok, külső (pl. lépcső-) burkolatok gondos megválasztása, a színben vagy mintázatban nagyon feltűnő elemek kerülése.

Kerítések, térfalak

A kertvárosias jelleg erősítése érdekében javasolt az aránylag alacsony, és mindenképpen az átlátható kerítések alkalmazása. Elsődlegesen a fa felhasználása a legcélszerűbb, de jó megoldás lehet az alacsony élősvény is.

Kertek

Az újabb beépítésű utcákban (Ifjúság, Virág, Szegfű u.) növényesítés szempontjából a falusias hangulatot a lágyszárú növények kiültetésével, virágosládák (főleg muskátli) ablakba helyezésével és a gyümölcsfák, diófák további telepítésével lehetne megőrizni.

Gazdasági területek karaktere

Általános leírás

Egyházaskozár gazdasági funkciói a lakófunkcióhoz képest alárendeltek. A belterület keleti oldalán, két területet, összesen 15 hektárral sorolhatunk a gazdasági karakter alá. Ezek lényegében a mezőgazdasághoz kapcsolódnak, a nagyobbik a lakóterületekkel érintkezik, a kisebbiket néhány száz méteres távolság választja el. Mindkét esetben a beépítést meghatározzák a funkciók, hiszen a jellegadó épületek hosszú és keskeny, de viszonylag alacsony, csarnokszerű építmények. Tetejüket általában pala vagy hullámpala fedi.

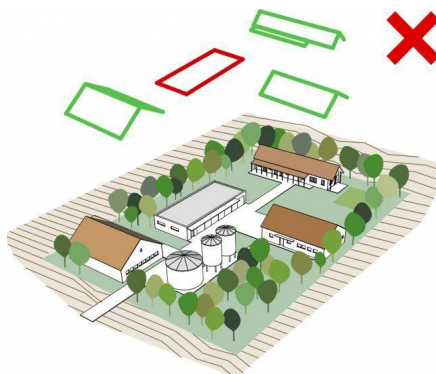
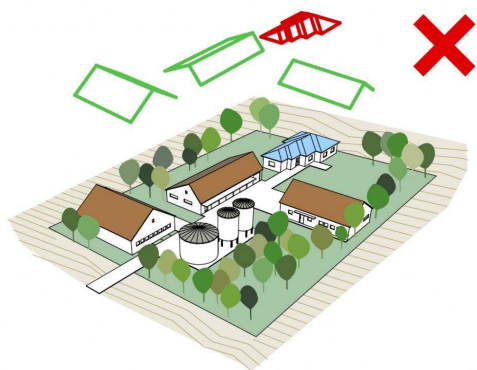
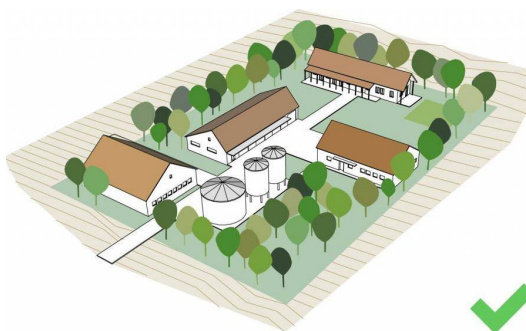
Ajánlások

Általános

A gazdasági karakter esetében is fontos, hogy az épületek környezete rendezett legyen, a telephelyek kialakítása ne esetlegesen, hanem egységes koncepció szerint történjen, és a fő- és melléképületek igazodjanak egymáshoz formavilágukban.

Beépítés, elhelyezés, telepítés, magasság

A karakterben a szabadon álló elhelyezés az irányadó, az épületek közötti távolságot a funkcionális követelmények határozzák meg. Megőrzendő a beépítés alacsony aránya, valamint a törekedni kell az épületek telephelyen belüli szabályszerű, valamilyen határozott sémát követő elhelyezésére. A karakterben alapvetően egy-szintes, a funkcióhoz igazodó, de lehetőleg 10 méternél nem magasabb épületek elhelyezése javasolt.

Tetőforma, tetőhajlás

A település általános karakteréhez igazodva a nyeregtető az elsősorban javasolt forma, amelynek hajlásszöge az épület funkciójához és az ebből adódó szélességhez igazodóan lehet alacsony. Nem javasolt ugyanakkor a lapostető használata, és kerülni kell a 45 fokosnál meredekebb hajlásszögű tetőket is.

Anyaghasználat, szín

Az épületek és a tető anyaga tekintetében elsősorban a fémlemez kerülendő. Szín szempontjából a környezethez való illeszkedés a legfontosabb szempont, amely a feltűnő színek kerülését jelenti. Mindenképpen javasolt a tető színének olyan megválasztása (piros, barna, szürke), amely nem tér el jelentős mértékben a község általános karakterétől.

Parkok és közterületek karaktere

Általános leírás

Egyházaskozár közterületei általában rendezettek, karbantartottak. Az alapvetően falusias jelleg miatt a közterületek funkcióiban a közlekedési jelleg dominál, az esztétikai és a rekreációs mellett. A község a

Fő tér formájában rendelkezik egy olyan közterülettel, amely fekvését és funkcióját tekintve is valódi központként működhet, emellett meghatározó zöldfelületi arculati eleme Egyházaskozárnak.

Ez a terület parkosított, és itt található egy világháborús emlékmű, ami a hozzá tartozó feszülettel és kopjával emeli az esztétikai funkcióját. Kiemelendő még a játszótér, amelyet a Rákóczi utca északkeleti Y-elágazásánál alakítottak ki. Szintén a faluközpontban található a posta, mely előtt potenciális zöldterület található.

Az evangélikus templomot gazdagon fásított zöldfelület veszi körül. Értékes növényanyaga hársfákból, juharokból, fenyőkből áll, melyek helyi jelentőségű védelemre érdemesek. A római katolikus templom ezzel szemben áll, és örökzöldekkel, hársfákkal van beültetve.

A temető a dombtetőn kapott helyet. Igen nagy kiterjedésű, mert a régi temető és a különböző felekezetek sírja is itt találhatóak meg. Értékes növényállománya (hárs, juhar, örökzöldek) javasolt a helyi védelemre.

A településen átvezető utak forgalma mérsékelt, ezeket vízelvezető árok, füves, néhol fásított védősáv és betonjárda övezi, amely a lakóutcákban már nem minden esetben van meg.

A település régi, a 18. századi térképeken is ábrázolt utcái szűkek, keskeny telkek a jellemzőek, ezért ezekben az utcákban nincs, vagy csak részleges van hely növénytelepítésre.

Az újabban kiépült utcák (Rákóczi ÉK-i része, Virág, Ifjúság) már szélesebbek, itt van hely növénytelepítésre. A Rákóczi utcában széles zöldfelületi sáv ad lehetőséget gyepek kialakítására és fasor telepítésére. Ebben az utcában gyümölcsfákból kiültetett részek a jellemzőek.

Ajánlások

Burkolatok, kialakítás

Törekedni kell a kialakult rendszer jó állapotban való megőrzésére, különösen a vízelvezető árok és a járda kapcsán, amelynek folyamatos karbantartása szükséges. Az település utcái nem egy-
ségeesen fásítottak, melynek pótlása sokat javítana a faluképen.

A Béke utcából a temetőhöz vezető löszutat körültekintően kell megtervezni, mert a lösz erózióra hajlamos. A temetőhöz vezető út viszonylag meghatározó látványa egy településnek, mert azt rendszeresen az elszármazottak is látogatják, akiknek nem mindegy, milyen körülmények vezetnek a sírkerthez.

Közművek

Telefontorony kettő darab is található a közigazgatási területen belül, melyek a víztoronnyal együtt kimagasodnak a látképből. További tornyok elhelyezését indokolatlannak tartjuk. Ugyancsak zavaró elemek a vízi közmű kék kerítéssel lezárt területei, melyek utcaképbe való illesztése sokat javítana a település arculatán. Emellett a különböző légkábelek az utca mindkét oldalán össze-vissza keresztezik egymást, ami nemcsak tönkreteszi az utcaképet, de a növényzet durva csonkításával is jár.

Utcabútorok, emlékművek

Utcabútorok telepítése csak a meglévő stílushoz igazodva javasolt. Ezek elhelyezésekor törekedni kell a kialakult közterek funkcionális megerősítésére. A jelenlegi növényzet diverzifikálható és bővíthető. Új emlékművek elhelyezésekor fokozottan ügyelni kell a település karakteréhez való illesztéshez, így anyaghasználatban elsősorban a fa javasolt.

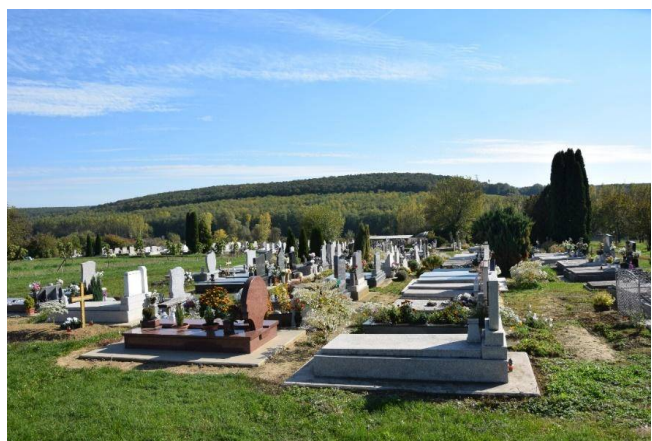
Közterületi reklámok, reklámtáblák

A közterületek egységes arculatának megőrzése érdekében javasolt az üzleti szempontból indokolt reklámok korlátok közé terelése. Épületeken, telken elhelyezésre kerülő hirdető jellegű építmények, táblák készítésénél törekedjünk arra, hogy alkalmazkodjunk az épület karakteréhez, anyaghasználatához. Előnyben részesítendő az épületen betűgrafikaként megjelenő feliratok. A háromdimenziós, jól megválasztott igényes betűtípus a homlokzat építészeti elemeihez, tagozataihoz harmonikusabban illeszthető, mint a táblákra sűrített reklámfeliratok. Az épülethomlokzaton konkrét termék megjelenítése nem ajánlott. A homlokzaton és a hozzá kapcsolódó felületeken a termék- és ételfotók elhelyezése kerülendő.

Temető

A temető gondozásakor törekedni kell a jó állapot fenntartására, beleértve a történeti sírkövek megőrzését. A temetőben a település egyéb közterületéhez igazodva növények, elsősorban örökzöldek telepítése indokolt.

A település egyetlen játszótere félreeső területen fekszik, a Rákóczi u. északi végében. Viszonylag tágas, fásított környezetben tudnak játszani a gyerekek. A faluképhez illő, egyszerű fa játékokkal és homok ütőcsillapító burkolattal van ellátva.

Zöldfelületek

Ajánlott fasorok ültetése őshonos, tájra jellemző fajokkal, szakági tervek alapján. Olyan helyen kell megvalósítani, ahol megfelelő hely áll rendelkezésre a légvezetékek, közművek figyelembevételével. Ügyelni kell a megfelelő fafaj kiválasztására és a telepítési távolságra, különösen a faluba vezető útszakasz mentén. Az utcafásítás-hoz ajánlott fajok a következők: orgona, rózsza, gyümölcsfák, díszalma, kőris, berkenye, juhar, hárs, víz közelben fűzfa, éger, valamint ezek alakilag változatos fajtái.

A színes lombú fajok tömeges alkalmazása, és a túlszűfolt növénybeültetés kerülendő. A nem honos növényfajokat javasolt honos fajokra cserélni, különös tekintettel a császárfák, ecetfa, selyemakác, bambusz mellőzésére, melyek könnyen kivadulnak, és tájidegnek, rombolják a település arculatát.

Beépítésre nem szánt területek

Általános jellemzők

Egyházaskozár tájszerkezetét a földrajzi jellemzőknek megfelelően kialakított területhasználatok, a vízrajz és az út-, utcahálózat határozzák meg. Tájhasználatára a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási művelés a jellemző. A település egykor híres volt gyümölcsstermesztéséről is, mára azonban csak mutatóban őrzi ezt a művelési ágat egy-két újratelepített gyümölcsös. Szintén nem maradt fenn az egykori szőlősköböl, de a faluban jelképesen ültetett szőlőlugasok, és egy-egy kertben még maradt szőlő ezt a régi tájhasználatot őrzi.

Ajánlások

Általános

A gazdálkodást össze kell hangolni a tájképvédelmi, ökológiai érdekekkel, tehát biztosítani kell a természeti értékek megőrzését, a biológiai sokféleséget, az invazív fajok irtását, a honos, tájnak és termőhelyi adottságnak megfelelő fásszárú és lágyszárú növényzet ültetését, a meglévő értékes fásszárú állomány karbantartását, különös tekintettel a régi gyümölcsfákra, hársfákra. A település teljes közigazgatási területére vonatkozó „Favédelmi, fakivágási és fapótlási rendelet”, egyedi tájérték kataszter és zöldfelületgazdálkodási akcióterv megalkotása szükséges.

Ökológiai cél a meglévő erdőterületek tájidegen fajainak visszaszorítása, őshonos növényzettel való fokozatos átalakítása. A domboldalakban álló, vagy védelmi rendeltetésű (talaj) erdőknél a vízgazdálkodás-menedzsment kedvező befolyásolása miatt, továbbá az talajleemosódás megakadályozása miatt természetközeli erőgazdálkodást kell kialakítani. A mezőgazdasági, lakó és gazdasági területhasználattal érintkező területeken a pufferként funkcionáló szegélyzónák (cserjések, mezsgyék) megőrzése, szükség szerint kiegészítése ajánlott.

A változatos tájkép és a kedvezőbb ökológiai körülmények biztosítása érdekében javasolt mezővédő erdősávok, tájfásítás, mezsgyék telepítése a mezőgazdasági utak mentén, művelési táblák határain. A tájfásítás és a belterületi zöldfelületi hálózat közötti összeköttetés biztosítása ajánlott. A területen javasolt cserjefajok a következők: galagonya, kökény, csíkos kecskerágó, veresgyűrű som, húsos som, vadrózsa, jerikói lonc, fagyal. Fafajok közül pedig a következőket ajánljuk: hárs, gyertyán, tölgy, kőris, éger, vadrózsa, alma, berkenyék.

A falu határában folyó patakok mentét ajánlott finomrahangolt növényesítéssel szegélyezni, hogy a település belterületével össze legyen kötve a zöldfolyosó. Fűzekkel, égerrel, szilvával, almával és egyéb őshonos vízigényes, illetve pangóvizet is elviselő fajjal javasoljuk beültetni a partját. Ezeken a területeken az ökológiai szempontok kerüljenek előtérbe az ökológiai hálózat folytonossága, a biodiverzitás megőrzése, a klímaadaptáció céljából. Cél a természetes növényzet megóvása, telepítése, az ökológiai folyosók szerepének további erősítése. A halastavakkal érintkező területeken pufferterületek kialakítása ajánlott, az ökológiai érdekek biztosítása végett. Mérnökbíológiai módszerek alkalmazása javasolt bármiféle beavatkozás esetén.

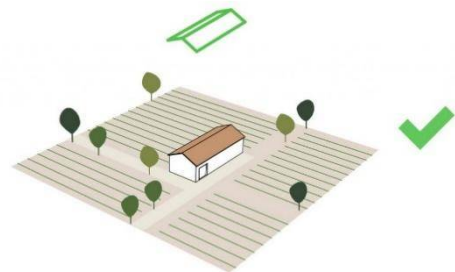

Telepítés, magasság

Alapvetően az új épületek elhelyezése esetén törekedni kell a lehető legkisebb mértékű beavatkozásra. Műtárgyat tájépítészeti megoldásokkal tájba illeszteni ajánlott, végül a telket zöldfelületrendezési terv alapján kell kialakítani. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeken 20 méternél magasabb műtárgy építése semmiképpen sem javasolt.

Tetőforma, tetőhajlás

A tájba illő, alacsony hajlásszögű tetők kialakítása javasolt, nyeregtetős formában. Lapostetők, és a 45 foknál meredekebb nyeregtetők létrehozása nem támogatott.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

Az adott karakteren belül a legjelentősebb feladat a tájba illesztés, amelyhez a természetes anyaghasználat jelentheti a kulcsot. A színekben itt is a föld színeket (barnát, zöldet) lehet javasolni. Az anyaghasználatban a téglá és a cserép, a fa és a terméskő lehet a legjobb megoldás, a fém, hullámlemez, hullámpala ugyanakkor kerülendő.

Kerítések és térfalak

A karakterhez alapvetően a kerítés létrehozása nem illeszkedik. Amennyiben az mégis indokoltnak tűnik, akkor a legjobb megoldás az élősövény.

Készült Egyházaskozár Község megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényben meghatározottak figyelembevételével

Polgármester: Weisz Kornélia

Főépítész: Hajdú Csaba

Készítette: S.T.F.T Településfejlesztő és Tervező Bt.

Szerzők: Baracsi Viktória, Pirisi Gábor, Trócsányi András, Lakatos Veronika

Szerkesztő: Pirisi Gábor, Sümeghy Dávid

Fotó: Trócsányi András, Lakatos Veronika

Felhasznált források:

Építészeti útmutató ábrái: Lechner Tudásközpont

Magyarszéphely településképi arculati mintakézikönyv

Egyházaskozár hatályos településfejlesztés és rendezési eszközeinek dokumentumai, régi térképek:

www.mapire.eu/hu, <https://www.arcanum.hu>, termeszetvedelem.hu

Térkép a Google Earth Pro segítségével.

Egyházaskozár, 2017.